

Sabima kartleggingsnotat 5-2024

På leting etter sumpmaskebie *Hylaeus pectoralis* i Østfold

Av: Truls Aas

På leting etter sumpmaskebie *Hylaeus pectoralis* i Østfold

Emneord: sumpmaskebie, Hylaeus pectoralis, Østfold,

Sammendrag

Det ble lett etter sumpmaskebie på 15 ulike lokaliteter fra Moss til Halden. Sumpmaskebie ble kun funnet på én av de undersøkte lokalitetene. En hann ble funnet næringssøkende på kanadagullris ved Mosselva den 2. august 2024. Arten finnes med all sannsynlighet på flere lokaliteter i Østfold, men overses trolig lett, og er trolig oversett under denne kartleggingen også. Kombinasjonen av store, uframkommelige leveområder og at arten trolig opptrer med forholdsvis få individer per lokalitet, gjør arten vanskelig å finne. Flere av lokalitetene kan derfor med fordel oppsøkes av andre.

Innledning

Målet med denne kartleggingen var å forsøke å påvise sumpmaskebie *Hylaeus pectoralis* i Østfold, samt få et visst innblikk i artens utbredelses i dette fylket.

I henhold til Artskart ble sumpmaskebie funnet ny for Norge i 2013 på Fornebu i Akershus. Senere er arten funnet på to andre lokaliteter i Akershus (Son og Pollevann). Arten ble i 2022 funnet i Oslo (Østensjøvannet), og i 2023 i Vestfold (Møringen). Sumpmaskebie er vurdert som nær truet (NT), mye på grunn av begrenset forekomstareal (Ødegaard m. fl. 2021).

Sumpmaskebie har et ganske spesielt levesett, i alle fall om man sammenligner med andre bier. Arten er knyttet til våtmarksområder, nærmere bestemt takrørskoger. Tilknytningen til takrøret kommer av at den hekker i gamle galler av *Lipara lucens*, en flue i familien stråfluer *Chloropidae*. Ifølge Artskart finnes *Lipara lucens* kystnært fra Halden til Agder.

Sumpmaskebie er i hovedsak funnet næringssøkende på skjermplanter i Norge (Ødegaard 2014). I henhold til SLU Artdatabanken (2024) er den gjerne å finne på strandkvann og villgulrot. Eksempler på andre næringsplaner er sløke, kystbjørnekjeks og enkelte gule kurvplanter (Else 2012). Kan legge til at jeg tidligere har funnet arten på kanadagullris (Pollevann, Ås). Sumpmaskebie kan med andre ord utnytte et ganske bredt spekter av planter, men hvilke planter som er å anse som viktige, er for meg ukjent.

Figur 1: Galle av *Lipara lucens*.
Foto: Truls Aas.

Metode

Kartleggingen foregikk i all hovedsak over to dager. Totalt ble det lett etter arten på 15 lokaliteter fra Moss til Halden. Sumpmaskebie minner en del om de andre maskebiene, og kan være noe krevende å kjenne igjen i felt. Et av flere kjennetegn er at den er noe større enn de aller fleste maskebier, men dette er ikke alltid helt lett å avgjøre i felt. Det er relativt krevende å bevege seg i takrørskoger, da pga.

høyreist og tett vegetasjon samt at det stedvis kan være bløtt. På hver lokalitet konsentrerte jeg meg i all hovedsak om randsoner som var relativt tørre og lett tilgjengelig og som i tillegg hadde ett visst innslag av blomsterplanter. Det er også gjerne i slike randsoner at arten opptrer (Else 2012). Det er viktig å påpeke at kun en brøkdel av det potensielle leveområdet på hver lokalitet ble undersøkt. Sløke var den planten som ble undersøkt i størst omfang. Dette på grunn av at den er relativt vanlig skjermplante i og i utkanten av takrørskoger. Det ble også lett sporadisk etter andre solitære bier, enten på vei til eller i nærheten av oppsøkte lokaliteter.

Figur 2: Oppsøkte lokaliteter. Bakgrunnskart hentet fra www.geonorge.no

Figur 2: Eksempler på typiske lokaliteter der det ble lett etter sumpmaskebie. Fra topp venstre; lokalitet ved Mosseelva, Rambergbukta, Haborneveien i Fredrikstad og Noretjernet i Moss.

Resultater

Sumpmaskebie ble kun funnet på én av de oppsøkte lokalitetene. En svært slitt hann (figur 3) ble funnet næringssøkende på kanadagullris ved Mosseelva (like vest for E6) den 2. august 2024.

Figur 3: Sumpmaskebie, hann. Funnet ved Mosseelva 2. august 2024. Foto: Truls Aas

Figur 4: Funn av sumpmaskebie ble gjort på kanadagullris. Hanner kjennes blant annet igjen på at den gule «masken» går over, men ikke rundt antennefestene.

Figur 5: Funnsted av sumpmaskebie. Bakgrunnskart hentet fra www.geonorge.no

Andre bier som ble funnet er listet opp i tabell 1. Det ble ikke forsøkt å samle eller bestemme et bredt utvalg bier på de ulike lokalitetene. Resultater utover funn av sumpmaskebie er dermed å regne som relativt tilfeldige. Verdt å trekke frem er at det ble gjort funn av en hel del buksebie på flere lokaliteter på Jeløya (se Artskart for detaljer). Arten er tidligere påvist på Jeløya, men kun fra én lokalitet med ett individ. Videre ble det gjort funn av flere sommersandbie ved Jeløya Radio.

Tabell 1: Funn av solitære bier gjort i forbindelse med leting etter sumpmaskebie.

Nr. i kart	Stedsnavn	Kommune	Dato	Arter funnet	Kommentar
1	Rambergbukta og Sørstranda	Moss	2/8	Båndjordbie Buksebie (VU) Hagemaskebie Storullbie Engmurerbie	Flere individer av buksebie ved Rambergbukta. Buksebie ble også funnet ved Alfheim/Hellebergstien.
2	Jeløya Radio	Moss	2/8	Engmurerbie Sommersandbie (NT) Buksebie (VU) Engsandbie	Flere individer av både buksebie og sommersandbie
3	Noretjernet	Moss	2/8	Svartmaskebie Engmaskebie Humlepelesbie	
4	Sperrebotn	Våler	2/8	Engmaskebie Hagemaskebie	
5	Mosseelva	Moss	2/8	Sumpmaskebie (NT) Engmaskebie	
6	Kurefjorden	Moss	18/7		Oppsøkt seint på dagen (rundt kl. 1730). Få bier på vingene.
7	Oven, Holmen	Råde	18/7	Båndpanserbie (NT)	
8	Oven, Ovenbukta	Råde	18/7	Markbladskjærerbie Engsilkebie	
9	Karlshus, Strømshaug	Råde	18/7	Svartmaskebie Kystmaskebie	
10	Elingårdskilen	Fredrikstad	18/7	Engmaskebie Hagemaskebie Engjordbie	
11	Skårakilen	Fredrikstad	18/7	Småmaskebie Hagemaskebie Fredløsbie	
12	Øra, Oldenborgbekken	Fredrikstad	18/7	Sommersilkebie Småsandbie	
13	Habornveien	Fredrikstad	18/7		Vindutsatt. Få bier på vingene
14	Øra, Gansrød	Fredrikstad	18/7		En del vind. Få bier på vingene
15	Ysthedekilen	Halden	19/7	Småmaskebie	

Noen avsluttende tanker om sumpmaskebie

Det er vanskelig å si noe sikkert om utbredelsen til sumpmaskebie i Østfold basert på denne undersøkelsen, men det var i det minste artig å finne arten som ny for fylket. Funnet er riktig nok ikke veldig langt fra kjent levested for arten (11 km), og

dermed ikke spesielt overraskende. Med tanke på antallet små og store takrørskoger i Østfold, hadde jeg forventet å finne den på flere lokaliteter. Det er vanskelig å peke på hva som gjør at denne arten er såpass sjelden. Men en av flere mulige forklaringer er at arten rette og slett er vanskelig å finne. Takrørskoger er som sagt vanskelig å bevege seg i, og kan i mange tilfeller ha stor utstrekning. Det er dermed både tidkrevende og vanskelig å dekke lokalitetene i sin helhet. Videre opptrer sumpmaskebie gjerne små antall der den finnes (Heneberg m. fl. 2014). Kombinasjonen av store, uframkommelige leveområder og forholdsvis få individer per lokalitet, gjør at arten lett overses.

Det er som regel godt med ulike nektarplanter i utkanten av takrørskoger, og sumpmaskebie kan i likhet med andre maskebier nyttiggjøre seg av et relativt bredt utvalg av blomsterplanter (det virker i alle fall slik). Jeg har derfor liten tro på at tilgang på blomsterressurser er særlig begrensende for arten. Kanskje er det hekkebiologien som gjør at den sjeldent opptrer i store antall, altså at tilgjengelighet på gamle og egnede *Lipara*-galler sjeldent er stor nok til at den bygger opp tette bestander på en lokalitet.

Litteratur:

Else, G. R. (2012) *Hylaeus pectoralis* Förster, 1871. BWARS.com, Tilgjengelig fra <https://bwars.com/bee/colletidae/hylaeus-pectoralis> (Besøkt 16/8/2024)

Heneberg, P., Bogusch, P., & Astapenková, A. (2014). Reed galls serve as an underestimated but critically important resource for an assemblage of aculeate hymenopterans. *Biological Conservation*, 172, 146-154.

SLU Artdatabanken (2024). *Artfakta: Hylaeus pectoralis*. <https://artfakta.se/taxa/103091> (Besøkt 16/8/2024)

Ødegaard F. (2014) Sumpmaskebie *Hylaeus pectoralis* Förster, 1871, artsdatabanken.no Tilgjengelig fra <https://www.artsdatabanken.no/Pages/138532/Sumpmaskebie> (Besøkt 16/8/2024)

Ødegaard F, Lønnve OJ, Staverløkk A og Sydenham MAK (2021). Vepser: Vurdering av sumpmaskebie *Hylaeus pectoralis* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken. <http://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/18172> (besøkt 17/8/2024)